

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

1. Ἡ θεία μου

πατέρας ἀντιπροσώπευε στὸ σπίτι τὸ νόμο, τὸν ἀκαμ-
πτο κι' ἀπαράβατο. Ἡ θεία μας τὴν καλωσύνη καὶ
τὴν ἐπιείκεια. Ὅ,τι κι' ἂν ἐκάναμε ξέραμε πὼς ἡ θεία
θὰ μᾶς συγχωροῦσε καὶ θὰ κοίταζε νὰ διορθώσῃ τὸ
κακό. Πότε μᾶς ἔραβε τὴ σχισμένη μας ποδιά,
γιὰ νὰ προλάβῃ τὸ μάλωμα τῆς μητέρας, πότε ἔβγαξε
τὸ μελάνι ἀπὸ τὸ τραπεζομάνδηλο πὺν ἔλερώσαμε ἀναπο-
δογυρίζοντας τὸ καλαμάρι, πότε πάλι μᾶς βοήθοῦσε γιὰ νὰ
τελειώσωμε τὸ στοίχημα πὺν μᾶς εἶχε ὀρίσει ἡ δασκάλα.

Πλουσία δὲν ἦτον — ζοῦσε μονάχα μὲ τὴ μικρὴ σύνταξη
τοῦ πατέρα της — κι' ὅμως ποτὲ δὲν πέρασε ἡ ἐφορτὴ μας,
ποτὲ δὲν ἦλθαν Χριστούγεννα, Νέον ἔτος, Πάσχα, χωρὶς νὰ
μᾶς φέρῃ τὰ δῶρα μας. Πολλὲς φορὲς εὔρισκε τρόπο νὰ μᾶς
δίνῃ καὶ χαρτζιλίκι.

Ὁ πατέρας ἦτον ὁ νόμος πὺν μᾶς ἀνάγκαζε θέλοντας
καὶ μὴ ν' ἀκολουθοῦμε τὸν ἴσιο δρόμο. Ἡ θεία ἦτον τὸ
καταφύγιο, τὸ στήριγμα, στὶς δύσκολες στιγμὲς. Αὐτὴ μᾶς
ἔσωξε ἀπὸ τὴν καταστροφή. Καὶ τώρα, πὺν μεγάλωσα, ὅποτε
σκέπτομαι γιὰ τὸ Θεό, λέω μέσα μου: «Χωρὶς ἄλλο θὰ
εἶναι ἀγαθὸς κ' ἐπιεικὴς ὅπως ἡ θεία μας».

2. Τὸ ξωτικό λουλοῦδι

Στὸ μεγάλο περιβόλι τῆς Γιαγιάς, τὸ καταπράσινο, πὺν
ἦτον πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι τὸ πατρογονικό, πολλὰ λουλούδια
ἀνθοῦσαν, φυτεμένα τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο χωρὶς σύστημα,

μεγάλωναν. Γιατί ἡ Γιαγιά ἀγαποῦσε τὰ λουλούδια, μὰ χωρὶς ἐξαιρέσεις. Τὰ ἀγαποῦσε ὅλα ἴσια καὶ μὲ τὴν ἴδια φροντίδα τὰ περιποιόταν.

Μικρὴ σὰν ἤμουν, ἐσυνήθιζα μὲ χαρὰ νὰ παίζω καὶ νὰ τρέχω ἀνάμεσα τους, μὰ καὶ νὰ τὰ κουτσομαδῶ καμμιὰ φορά, ὅταν δὲν μ' ἔβλεπε κανένας. Ἡ Γιαγιά, ἂν καὶ δὲν ἦτον κακὴ, εἶχε ὅμως ἀδυναμία στὰ λουλούδια καὶ δὲν ἐχωράτεψε, ὅταν τὶς τὰ πείραζε κανένας.

Ἐνα λουλούδι μονάχα ἐσεβόμουν. Ποτέ μου δὲ τὸ ἄγγιζα. Περνοῦσα καὶ ξαναπερνοῦσα μπροστά του καὶ δὲν ἐχόρταινα νὰ τὸ βλέπω. Μοῦ ἐφαίνετο σὰν παγῶνι καὶ τὸ ἐκοίταζα μὲ θαυμασμό. Τὰ λουλούδια του κατακίτρινα καὶ μικρὰ ἐσημάτιζαν μπουκέτα. Κάθε λουλούδι εἶχε ἕνα κατὰμαυρο στίγμα κι' ἀπὸ μέσα τους ἔβγαιναν πολλοὶ καστανόμαυροὶ χαριτωμένοι στήμονες. Δὲ τὸ ξαναεἶδα σὰν μεγάλωσα καὶ δὲ ξέρω τὸ ὄνομα του.

Μεγαλώσαμε κ' ἐσκορπισθήκαμε. Ἡ φωλιά ἄδειασε. Στὸ διάβα τοῦ χρόνου ὅλα ἄλλαξαν. Ἡ Γιαγιά πούλησε τὸ σπίτι τὸ πατρογονικό, κ' ὕστερα ἔκλεισε τὰ μάτια. Καὶ ὁ κῆπος ἐχάλασε. Ὁ νέος νοικοκύρης ἔκτισε ἐκεῖ ἕνα μεγάλο σπίτι.

Καινούργια αἰσθήματα, καινούργιες ἐντυπώσεις μ' ἔκαμαν νὰ ξεχάσω πολλὰ ἀπ' τὰ παλιά, τὰ πρῶτα παιδικά μου χρόνια. Κι' ὅμως πάντα ὀλοζώντανο στέκει ἐμπρός μου τὸ ξωτικό ἐκεῖνο λουλούδι.

3. Ἡ πρώτη μου λύπη

Τὰ μικρὰ μου χρόνια, τὰ προσχολικά, δὲν τὰ θυμοῦμαι ὅλα. Πολλὲς φορὲς μάλιστα μοῦ φαίνεται, σὰν νὰ μὴν ἔζησα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Μιὰ μέρα ὅμως τῆς ζωῆς μου ἔμεινε ἀξέχαστη στὴ μνήμη.

Ξαπλωμένη μέσα σὲ μιὰ κοκέττα τοῦ βαποριοῦ ἔκλαια σιγανὰ κι' ἀφθονα, ὅπως κλαῖνε οἱ μεγάλοι, ποὺ κάποια βαθειὰ λύπη ἔχουν στὴν καρδιά καὶ δὲν βρίσκουν πουθενὰ παρηγοριά.

Στὴν ἴδια κοκέττα ἦταν ἡ μητέρα καὶ τ' ἀδέλφια μου κι' ὅμως δὲν ἀνοίγα τὸ στόμα νὰ πῶ τίποτε. Ἐκλαιγα, ἔκλαιγα ὡς πού ἀποκοιμήθηκα βαθυά... Πέρασα σὰν μεγάλωσα λύπες πολλῆς, μικρῆς καὶ μεγάλης, σὰν κάθε ἄνθρωπος, κι' ὅμως καμμιὰ δὲ μοιάζει μὲ τὴν ἀπελπισιὰ ἐκείνη.

4. Ἡ ὥρα τοῦ παραμυθιοῦ

Ξαπλωμένον στὸν καναπέ τῆς τραπεζαρίας μ' ἓνα κομπολοῖι στὰ χέρια, ἔτσι θυμοῦμαι τὸν πατέρα πολλὰ βράδια. Ἦτον ἡ καλύτερη ὥρα γιὰ μᾶς τὰ παιδιά, ἡ ὥρα τοῦ παραμυθιοῦ.

«Στὴ χώρα, λοιπόν, πού ἔφθασε ὁ Σαβᾶχ Θαλασσινός, ἔλεγε ὁ πατέρας, εὗρηκε πολλὰ πετράδια. Διαμάντια λαμπερά, ρουμπίνια κατακόκκινα, πράσινα σμαράγδια κι' ἄλλα πολλὰ... Ἐβλεπες ἐκεῖ ὅλα τὰ χρώματα».

Μ' ἀνοικτὸ τὸ στόμα παρακολουθοῦσαμε τὴ διήγηση ὅλα τὰ παιδιά, καθισμένα τριγύρω.

«Καιρὸς γιὰ ὕπνο, ἔλεγε ὁ πατέρας, ὕστερα ἀπὸ κάμποση ὥρα. Πηγαίνετε νὰ κοιμηθῆτε».

Εἶχαμε μεγάλη διάθεση ν' ἀκούσωμε ὡς τὸ τέλος τὸ παραμῦθι, κι' ὅμως ἐσηκωνόμεθα χωρὶς καμμιὰ ἀντίρρηση γιὰτὶ ξέραμε πὺς ὅ,τι ἔλεγε ὁ πατέρας δὲν τὸ ἀναιροῦσε ποτέ.

Καὶ τώρα ἅμα θυμᾶμαι τὴν ὥρα ἐκείνη τοῦ παραμυθιοῦ, ἀγαπῶ πιὸ πολὺ τὸν πατέρα μου.

5. Ἡ ἀποχαιρετιστήριος τελετὴ

«Τὸ περιστατικὸ πού θὰ σᾶς διηγηθῶ, ἄρχισε ἡ θεία μου, δὲν συνέβηκε στὸν μεσαίωνα, ὄχι. Ἐγινε τώρα καὶ κάμποσα χρόνια πίσω, ὅταν ἤμεθα μικρὰ παιδιά.

Τὸ σχολεῖο ὑπάρχει ἀκόμα καὶ οἱ σύγχρονοί μου θὰ ἔχουν ἀκούσει χωρὶς ἄλλο γιὰ «τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως καὶ τὴν διὰ πυρὸς καταδίκην».

Σ' ἓνα κεντρικὸ δρόμο τῶν Ἀθηνῶν, κοντὰ στὴν Ἀγορά, εὐρίσκεται ἓνα μεγάλο σχολεῖο· εἶναι καλοχτισμένο μὲ τὰ χρήματα ἑνὸς πλουσίου Ἑλληνοσ πατριώτη, τοῦ Βαρβάκη. Τοῖχοι ψηλοί, σκάλα μαρμάρινη κ' ἐπιβλητική, οἱ ἀπαραίτητες κολῶνες, καὶ φθάνεις στὶς τάξεις. Αὐτὲς εἶναι μεγάλα δωμάτια, ὑγρὰ κ' ἀνήλια. Ἀλήθεια παρατηρήσατε πὼς ὁ ἥλιος δὲν μπαίνει ποτὲ στὰ τεμένη τῆς σοφίας, εἶπε ἡ θεία μὲ λύπη κουνώντας τὸ κεφάλι. Ἔχουν παράθυρα στὸ ἐπάνω μέρος τοῦ τοίχου, γιὰ νὰ μὴ βλέπουν τὰ παιδιὰ ἔξω κ' ἀφαιροῦνται! Διάδρομοι κατασκότεινοι καὶ κατασκονισμένοι. Ἔτσι ἦτον τὸ σπουδαιότερο ἀγορίστικο σχολεῖο τῆς ἐποχῆς μας.

Γιὰ νὰ τελειώσης τὸ Λύκειο θὰ πῆ πὼς εἶχες κότσια, πὼς ἦσουν μαθηματικὸ κεφάλι. Ἦσουν βέβαιοι πὼς θὰ πετύχης στὶς ἐξετάσεις τοῦ Πολυτεχνείου καὶ στὶς Στρατιωτικὲς Σχολές.

Κι' ἀκόμα ἦταν ὀνομαστὸ τὸ Λύκειο ἐκεῖνο γιὰ τὴν ἀνατροφή πὺν ἔδιδαν στὰ παιδιά. Οἱ καθηγηταὶ ἦσαν αὐστηροὶ καὶ συχνὰ πυκνὰ ἔπεφτε καὶ ξύλο.

Καταλαβαίνετε λοιπὸν τί σκοτωμὸς ἐγένετο στὰς εἰσαγωγικὰς γιὰ νὰ γίνῃ κανεὶς δεκτὸς μαθητῆς. Οἱ γονεῖς τὸ εἶχαν γιὰ καύχημα ὅτι τὰ παιδιά τους ἐφοιτοῦσαν ἐκεῖ.

Λοιπὸν σ' αὐτὸ τὸ σχολεῖο, ἐξηκολούθησε ἡ θεία μου, τὸ σπουδαιότερο τῆς Ἑλλάδος, ἐγένετο στὴν ἐποχὴ μας «ἡ διὰ πυρᾶς καταδίκη» πὺν θὰ σᾶς διηγηθῶ.

Ὅλα τὰ πράματα παίρνουν ἓνα τέλος σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά. Ἦρχετο λοιπὸν καὶ ὁ καιρὸς πὺν τὰ παιδιά ἀποφοιτοῦσαν κ' ἔπαιρναν τὸ ἀπολυτήριό τους.

Οἱ χθεσινοὶ δέσμοι ἔξαφνα ἐγίνονταν ἐλεύθεροι. Τώρα μπορούσαν νὰ κουνηθοῦν ἀφοβα, νὰ δειχθοῦν ὅπως ἦσαν στ' ἀληθινά, νὰ ποῦν δυνατὰ τὴ γνώμη τους. Ἐμαζεύοντο λοιπὸν ὅλοι οἱ τελειόφοιτοὶ τοῦ Λυκείου, ἀφοῦ ἔπαιρναν στὸ χέρι τὸ ἀπολυτήριό τους, στὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου. Ἐκεῖ μ' ἀλλαλαγμοὺς ἐξεσφενδόνιζαν τὰ καλαμάρια τους στοὺς γύρω τοίχους. Οἱ τοῖχοι ἐβάφροντο ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὡς τὰ νύχια μὲ μελάνι ὅλων τῶν εἰδῶν καὶ τῶν χρωμάτων.

“Υστερα οἱ ἀπόφοιτοι χωρὶς νὰ παύσουν τὰ ξεφωνητά, ἀναβαν φωτιά στὴ μέση τῆς αὐλῆς, ἔρριχναν σ’ αὐτὴ τὰ βιβλία τους, ἐνῶ πιασμένοι ἀπὸ τὰ χέρια χόρευαν χορὸν ἀγρίων γύρω ἀπ’ τὴ φωτιά. . . .

Κρουμμένοι πίσω ἀπὸ τὶς κουρτίνες τοῦ γραφείου, βουβοί, ἀκίνητοι, ὁ διευθυντῆς καὶ οἱ καθηγηταὶ παρακολουθοῦσαν τὴν ἀποχαιρετιστήρια ἐκείνη τελετή. . . .

Τὰ παλιόπαιδα! “Αχ καὶ νὰ τοὺς ξανάπεφταν στὰ χέρια!

“Ἔτσι ἀποχωρίζονται ἀφοῦ ἔζησαν μαζὶ ὀλόκληρα χρόνια, μαθηταὶ καὶ καθηγηταὶ».

6. Ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ

Ἐπήγαμε στὸ Λύκειον καλεσμένοι, γιατί ἐκεῖ ἐφοιτοῦσαν τ’ ἀδέλφια μου. Οἱ μαθηταὶ ὅλοι, ὄρθοι καὶ στιβαγμένοι στὸ βάθος τῆς μεγάλης αἰθούσης, περίμεναν ἀπὸ τὸ πρωῒ.

Τέλος ἡ ἑορτὴ ἄρχισε. Ἐνας καθηγητῆς ἀνέβηκε στὴν ἔδρα. “Ἐλεγε, ἔλεγε, ἔλεγε, ἐφώναζε, ἐξεφώνιζε, μιάμιση ὀλόκληρη ὥρα.

Ἐπέρασε ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ 21 σταματῶντας σ’ ὅλες τὶς λεπτομέρειες γιὰ νὰ δοξάσῃ ὁ ἄνθρωπος τοὺς προγόνους μας. Ποῦ νὰ σκεφτῆ πὼς οἱ ἀπόγονοι, παιδιὰ ἀσθενικὰ ἀπὸ τὴν ζωὴ τῶν πόλεων καὶ τοῦ σχολείου, πέθαιναν ἀπὸ τὴν κούραση στιβαγμένοι καὶ ὄρθιοι ἀπὸ τὸ πρωῒ.

Εἶχα ἀπέναντι μου τοὺς μαθητάς. Οἱ μεγαλύτεροι ἐκοίταζαν ἐπιδεικτικὰ γύρω τους, δεξιὰ κι’ ἀριστερά. “Ἦθελαν νὰ ἰδοῦν, μὰ καὶ νὰ τοὺς ἰδοῦν. Στὴν αἴθουσα ἦσαν πολλὰ νέα κορίτσια, κι’ αὐτοὶ ἐφοροῦσαν τὰ γιορτινά τους. Ὁ λαιμοδέτης τους μάλιστα ἦτον πολὺ ἐπιτυχημένος κι’ ἄξιζε νὰ τὸν ἰδῆ ὁ κόσμος. Μόλις χθὲς τὸν εἶχαν ἀγοράσει!

Οἱ μικρότεροι ἐσκουντοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μὲ τὸν ἀγκῶνα κ’ ἔδειχναν πὼς εἶχαν ὄρεξη νὰ σκάσουν στὰ γέλοια. Μὰ τὸ γέλοιο τους ἐσταματοῦσε στὸ στόμα, καθὼς τοὺς ἐκοίταζε ὁ ἐπιστάτης τοῦ σχολείου. Τὸ φόβητρο!

Στὸ μεταξὺ ὁ κύριος καθηγητὴς ἔλεγε, ἔλεγε, ἀνεβασμένως ἐπάνω στὴν ἔδρα καὶ πάλι ἔλεγε. . . .

Δύο, τρεῖς καθηγηταὶ εἶχαν βγάλει τὸ ρολοῖ τους κ' ἐκρυφοκοίταζαν τὴν ὥρα. «Ὁ εὐλογημένος πόσο ἀργεῖ!».

Εὐτυχῶς ἐτέλειωσε ἡ Ἐπανάστασις κ' ἐτέλειωσαν καὶ τὰ βάσανα τῶν ἀπογόνων. . . .

Τὰ παιδιὰ ἐχύθησαν στοὺς διαδρόμους σπρώχνοντας. Ἐβιάζονταν νὰ πᾶν σπίτι τους. Τοὺς ἐπερίμενε τὸ γιορτινὸ φαγὶ — ἦτον, βλέπεις, μεγάλη ἡμέρα — καὶ τὸ ἀπογευματινὸ παίξιμο! Τί κριμα πὺν ἔχασαν ὅλο τὸ πρωῖνό τους!

7. Ἡ ἀλησμόνητη ἀδικία

Συναντήθηκαν σ' ἓνα φιλικὸ σπίτι ὁ παλιὸς διευθυντὴς τοῦ Λυκείου καὶ ὁ παλιὸς του μαθητὴς. Αὐτὸς εἶχε τελειώσει τὴ Σχολὴ τῶν Δοκίμων, κ' ἦτον πιά ἀξιωματικός. Εἶχε γνωρίσει τὸν κόσμον δὲν ἦτον πιά παιδί. Μονάχα τὸ χαμόγελο του εἶχε διατηρήσει τὴν παιδικὴ φρεσκάδα. Ἐπὶ κεί τὸν ἀναγνώρισε ὁ παλαιὸς διευθυντὴς.

— Σὺ εἶσαι, Γιαννάκι; Πῶς μεγάλωσες!

— Ναί, κύριε Διευθυντά, ἐγὼ εἶμαι καὶ σεῖς δὲν ἀλλάξατε πολὺ, μονάχα λιγάκι ἀσπρίσατε.

Ἄρχισαν νὰ μιλοῦν γιὰ τοὺς παλαιοὺς συμμαθητάς, γιὰ τὴν τύχη τους καὶ πολλὰ φορὲς γελοῦσαν, ἐνθυμοῦντο τὰ καμώματα τῶν μαθητῶν καὶ τῶν καθηγητῶν.

— Θὰ σᾶς πῶ κάτι, Κύριε Διευθυντά, εἶπεν ὁ νέος ἀξιωματικός μὲ δειλία. Πρέπει νὰ σᾶς τὸ πῶ γιατί μὲ βαραίνει.

— Τί τρέχει, παιδί μου, ἀπήντησε ὁ Διευθυντὴς κοιτάζοντας τὸν κατάματα μ' ἐνδιαφέρον. Λέγε.

— Θυμᾶστε, Κύριε Διευθυντά μιὰ ἡμέρα, ὅταν ἤμουν μαθητὴς, συναντηθήκαμε στὴ σκάλα τοῦ Λυκείου. Σεῖς κατεβαίνατε, κ' ἐγὼ ἀνέβαινα, θυμᾶστε; Παραμέρισα ἀπὸ σεβασμὸ γιὰ νὰ σᾶς κάμω τόπο νὰ περάσετε κ' ἐστριμώχθηκα στὸν τοῖχο. Μὰ δὲν εἶχα προφθᾶση νὰ σταθῶ κ' ἓνας σφάλιαρος μ' ἐξάφνισε. «Γιὰ νὰ μάθης ἄλλη φορὰ νὰ

χαλᾶς τὸν τοῖχο» μοῦ εἶπατε θυμωμένα. Πέρασαν χρόνια ἀπὸ τότε. Γνώρισα τὸν κόσμον κ' εἶδα πολλὰς ἀδικίας καὶ παρεξηγήσεις. Κι' ὅμως ἐκείνη ἡ μπάτσα μοῦ ἔμεινε ἀληθινή. Ἦταν ἡ πρώτη ἀδικία, ποὺ εἶχα δοκιμάσει.

Ὁ Διευθυντὴς κατέβασε τὸ κεφάλι.

— Δὲ θυμοῦμαι, εἶπε, Συγχώρησέ με... κ' ἔφυγε δύσθυμος.

Ποιὸς ξέρει, ἴσως νὰ θυμῆθηκε κι' ἄλλα τέτοια παρόμοια περιστατικά. Αὐτὸς δὲν τὰ εἶχε τότε προσέξει κι' ὅμως θὰ εἶχαν πληγώσει κατὰκαρδα τοὺς παλιούς του μαθητάς.

8. Τὸ κρῖμα μου

Τὰ παιδιά δὲ ξέρουν ἀπὸ ἐπιείκεια, οὔτε δέχονται συμβιβασμό. Ἄπειρα καθὼς εἶναι ἀπὸ τὴ ζωὴ, πῶς νὰ νοιώσουν τὸ γιατί, πῶς νὰ συγχωρήσουν ;

Ἡ κρίση τους εἶναι πρωτόγονη. Εἶναι σκληρά, μὰ ἀνεπηρεάστα... Κι' ὅπως καταδικάζουν τοὺς ἄλλους μ' αὐστηρότητα ἔτσι καὶ τὸν ἑαυτό τους.

Πέρασαν χρόνια πολλὰ ἀπὸ τότε κι' ὅμως θυμοῦμαι ἀκόμη τὴ θεία μου Μαρία, μιὰ κόρη δέκα ἕξι χρόνων. Ξαπλωμένη πάντα σὲ μιὰ κουνηστὴ πολυθρόνα ἔμοιαζε ἄρρωστη βάρειά, κίτρινη καὶ μαραμμένη καθὼς ἦταν. Ἔμεινε ἀκίνητη ὧρες ὀλόκληρες κοιτάζοντας ἔμπρὸς μὲ τὰ μάτια της ὀρθάνοικτα, γαλανά, ἀφηρημένα. Στὴν ἴδια κάμαρα ἔπαιζα συχνὰ κ' ἐγώ, μικρὸ παιδί τεσσάρων χρόνων. Ξεφώνιζα κ' ἔπαιζα χωρὶς φυσικὰ νὰ σκέπτομαι τὴν ἄρρωστη. Ἐγωϊσμὸ γεμάτη καθὼς ὅλα τὰ παιδιά.

«Τὸ παιδί αὐτὸ δὲν ὑποφέρεται πιὰ» ἐφώνησε ἡ θεία μου ἀνυπόμονα μιὰ ἡμέρα ποὺ τὸ εἶχα παρακάμει.

«Καὶ σὺ θὰ πεθάνῃς!» τῆς ἀπήντησα ἐπάνω στὸ θυμὸ μου.

Πέρασαν χρόνια ἀπὸ τότε, μὰ ὅταν βλέπω κορίτσια κίτρινα καὶ μαραμμένα, ἔτοιμα γιὰ τὸ θάνατο, θυμοῦμαι τὴ θεία μου καὶ μέσα μου κλαίω.

9. Δὲν εἶμαι παιδί νὰ μὲ γελάσης

«Δὲν εἶμαι παιδί νὰ μὲ γελάσης» λέμε ἑμεῖς οἱ μεγάλοι. Αἴ! λοιπὸν κάνομε λάθος, καθὼς λαθεύομε καὶ στὶς περισσότερες κρίσεις μας γιὰ τὰ παιδιά.

Τὰ παιδιά δὲν γελιοῦνται εὐκόλα . . .

Σ' ἓνα μεγάλο Παρθεναγωγεῖο συνήθιζαν κάθε Σάββατο, μιὰ ὥρα, νὰ ἐξηγοῦν τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Κυριακῆς στὶς μαθήτριες.

Ὁ θεολόγος τῆς Σχολῆς, ἓνας κοντόχονδρος κύριος, φάλακρὸς κι' ἄσχημος, ἐδιάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο κ' ὕστερα τὸ ἐξηγοῦσε.

Ὑστερα ἀπὸ ἓνα χρόνο πέθανε αὐτὸς κ' ἔφεραν στὴ θέση του ἄλλον. Ψηλὸς ὁ νέος καθηγητής, ὁμορφος ἄνδρας, καλοντυμένος, ἀνέβηκε στὴν ἔδρα κι' ἄρχισε τὴν ὁμιλία. Ἦξερε καλὰ τὸ θέμα του κι' ὠμιλοῦσε εὐκόλα μὲ ὁμορφες λέξεις κ' ἐκφράσεις.

Ἄμα τέλειωσε, ἔμεινα λιγάκι πίσω, θέλοντας ν' ἀκούσω τὴν ἐντύπωση τῶν ἄλλων.

— Ὡραῖα μιλάει ἔλεγαν μερικὲς κ' εἶναι κι' ὁμορφος ἄνδρας.

— Αὐτὸς μιλάει γιὰ νὰ μιλήῃ μονάχα, δὲν πιστεύει σ' ὅτι λέει.

Ἐγύρισα ξαφνισμένη νὰ δῶ ποιά εἶχε τὴν ἴδια γνώμη μ' ἐμένα. Ἦτον μιὰ παιδούλα δεκατεσσάρων χρόνων, μιὰ καλὴ μαθήτρια, ὀλιγομίλητη.

— Γιατί τὸ λὲς αὐτό; τὴ ρώτησα.

— Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐντύπωσή μου.

— Καλά, πῶς τὸ κατάλαβες;

— Ἀπὸ τὴ φωνή του. Εἶμαι μύωψ καὶ δὲν βλέπω μακριά· καθόμουν στὸ τέλος τῆς αἰθούσης. Ἀπὸ κεῖ δὲν μποροῦσα νὰ δῶ τὸ πρόσωπο του. Ἄκουα μονάχα. Ὁ τόνος τῆς φωνῆς του ποτὲ δὲ συμφωνοῦσε μὲ τὰ λόγια του. Δὲν ἔχει ζήσει ὅσα λέει. Μιλάει γιὰ νὰ μιλήῃ.

— Καὶ ὁ ἄλλος ποῦ πέθανε;

— Ὁ ἄλλος; Αὐτὸς ἦτον καλὸς ἄνθρωπος. Δὲν μετεχειρί-
ζετο τίς ὠραῖες ἐκφράσεις τοῦ τωρινοῦ κι' ὅμως τὰ λόγια
του ἐσυγκινοῦσαν. Ἐνοιωθες πὼς εἶχε παλαίψει γιὰ τὴν
γίνῃ καλὸς ἄνθρωπος, πὼς πίστευε σ' ὅτι ἔλεγε. Κρίμα
ποῦ πέθανε!...

Δὲν ἀπήντησα. Τί εἶχα νὰ πῶ; Ἡ μικρὴ εἶχε δίκιο.
Θεολόγοι κ' οἱ δύο. Ὅχι ὅμως ἴδιοι ἄνθρωποι κ' οἱ δύο τους.
Ὁ πρῶτος ἦτον χρηστὸς κ' εἰλικρινὴς ἄνθρωπος, καλὸς
οἰκογενειάρχης. Ὁ δεῦτερος δὲν εἶχε οὔτε ἱερόν, οὔτε ὄσιον,
κι' ἄς εἶχε σπουδάσει θεολογία.

Τὸ παιδί δὲν εἶχε γελαστῆ.

10. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω.

Κολλημένη στὸ τζάμι, ἔκανα πὼς κοίταζα ἔξω στὸ δρόμο.

Φυσικὸ μου δὲν ἦτον νὰ ὑποκρίνωμαι, κ' ὕστερα ἤμου
μικρὸ παιδί, δέκα χρόνων μονάχα. Μιὰ φράση τῆς μητέ-
ρας μὲ εἶχε κάνει νὰ μένω ἔτσι κολλημένη στὸ τζάμι σὰ νὰ
ἔβλεπα ἔξω.

«Δὲν ἄκουσε τίποτε, δὲ νοιώθει ἀπ' αὐτά, εἶπε στὴ
φιλενάδα της μὲ τὴν ὁποῖαν μιλοῦσε· εἶναι ἀκόμα μικρή».

Κι' ὅμως τὰ εἶχα ἀκούσει ὅλα. Τὴν κόρη τῆς σπιτονοι-
κοκυρᾶς μας, τὴν Πηνελόπη, τὴν ἀγαποῦσε ὁ νέος δικηγό-
ρος ποῦ συχοπερνοῦσε ἀπὸ τὸ σπίτι. Κολλημένη στὸ τζάμι
ἔβλεπα τὴν Πηνελόπη, τὸ μελαχρινὸ κορίτσι, τὸ παραπα-
χυμένο ἀπὸ τὴν καθιστικὴ ζωὴ τῆς ἐπαρχίας καὶ τὸ δικη-
γόρο μὲ τὴν πλατιὰ ἀλυσίδα τοῦ ρολογιοῦ του ποῦ γιάλιζε
κρεμασμένη στὸ γιλέκο του.

Καὶ ὅμως ἔμενα ἀκίνητη, κολλημένη στὸ τζάμι, σὰ νὰ
μὴν εἶχα καταλάβει τίποτε...

11. Τὸ εἶχα πάρει ἀπόφαση.

Πιστεύετε πὼς τὰ μικρὰ ἔχουν κι' αὐτὰ τὴ φιλοσοφία

τους και πώς παίρνουν κι' αὐτὰ τὴν ἀπόφασή τους; Κι' ὅμως ἔτσι εἶναι.

Ξέρω ἓνα μικρὸ κοριτσάκι — τώρα εἶναι πιὰ ἡλικιωμένη κυρία — ποὺ ὅταν ἦτον δέκα χρόνων ἔνοιωσε γιὰ πρώτη φορά, πὼς ἦταν ἄσχημη.

Κανεῖς δὲν τῆς τὸ εἶχε πεῖ τῆς ἴδιας, κι' ὅμως τὸ ἔβλεπε καθαρὰ στὰ μάτια τοῦ κόσμου σὰν ἔβγαιναν ἔξω. Ἀλλοιώτικα κοίταζαν τὴν ἀδελφούλα της, μιὰ μικρὴ παιδούλα ὁμορφὴ μ' ὀλόξανθα μαλλάκια, κι' ἀλλοιώτικα αὐτήν. Αὐτὴ τὴν ἐκοίταζαν ἀδιάφορα κ' ἔστρεφαν γλήγορα ἄλλοῦ τὰ μάτια.

Κι' ἀκόμα τὸ ἔνοιωθε ἀπὸ τὰ χάρδια τῶν γνωστῶν καὶ τῶν φίλων τοῦ σπιτιοῦ. Τὰ πολλὰ φιλιὰ ἦταν γιὰ τὴ μικρὴ της ἀδελφούλα, γι' αὐτὴν κάτι ἀναγκαστικὰ χαδέματα, ἀνόρεξα. Καὶ τὰ μάτια τῆς μητέρας της τὰ ἴδια τῆς ἔλεγαν. Χαρωπὰ κ' ὑπερήφανα, μὲ χαμόγελο πάντα στὰ χεῖλη κοίταζε τὴ μικρὴ. Τὴν ἀγαποῦσε κι' αὐτὴ, δὲ λέω ὄχι, μάννα ἦτον, μὰ σὰν κάπως στενόχωρα τὴν ἔβλεπε.

Στὴν ἀρχὴ στενοχωρέθηκε πολὺ ἡ μικρούλα, λυπήθηκε. Ὑστερα πείσμωνε ὅπως τῆς συνέβαινε κάθε φορά ὅταν δὲν μπορούσε ν' ἀλλάξῃ κάτι. Στὸ τέλος ἠσύχασε. Ἐπῆρε τὴν ἀπόφασή της γιὰ πάντα. Ἐγίνε φιλόσοφος ἀπὸ ἐκεῖνη τὴν ἡλικία. Ποτὲ πιὰ δὲν πρόσεχε στὴν ἐντύπωση ποὺ ἔκανε στοὺς ἄλλους...

12. Καὶ τότε ἐξήλεψα

Θυμοῦμαι τὴν παιδικὴ φιλενάδα τῆς μητέρας, τὴν παλιά της συμμαθήτρια.

Ἦρχετο συχνὰ στὸ σπίτι, ὅταν ἤμεθα παιδιά. Ἐμοιαζε νεώτερη ἀπὸ τὴ μητέρα μερικὰ χρόνια, λεπτὴ καθὼς εἶχε μείνει.

Καθισμένες στὸν καναπέ κουβέντιαζαν συχνὰ, πάντα ἀγαπημένες. Ἡ μητέρα μπάλωνε ἀτέλειωτα γιὰ τὴν ἡμεθεὰ πολλὰ παιδιά. Ἡ φίλη της ἐξεκουράζετο ἀπὸ τὴ δουλειά της τὴν ἐπαγγελματικὴ.

Μικρὲς εἶχαν σπουδάσει μαζί στὸ Παρθεναγωγεῖο. Συμμελετοῦσαν πάντα. Ὅμοια εὐκόλα ἔπαιρναν καὶ οἱ δύο τουτὰ γράμματα.

Μεγαλώνοντας ὅμως ἀκολούθησαν δρόμους διαφορετικούς. Ἡ μητέρα παντρεύθηκε πολὺ νέα κ' ἔπεσε ὁ νοῦς της στὰ παιδιά. Ἡ φίλη της ἔμεινε ἐλεύθερη κ' ἔξακολούθησε τὶς σπουδές της. Ἡ μία ἔγινε μητέρα, νοικοκυρά. Ἡ ἄλλη ἔγινε καθηγήτρια. Καὶ οἱ δύο τούτους ἐδούλευαν ἀκούραστα. Ἡ μία στὸ σπίτι, ἡ ἄλλη στὸ σχολεῖο. Εὐχαριστημένες κ' οἱ δύο τους περνοῦσαν τὴ ζωὴ. Κι' ὅταν ἔσμιγαν κ' ἔλεγαν τὶς μικρὲς τους ἀπογοητεύσεις, πάλι χαμογελῶντας τὶς ἔλεγαν.

Μιὰ ἡμέρα ἦλθε ὁ λόγος γιὰ τὴν παντρεία.

— Δὲ λυπᾶσαι πὺν δὲν παντρεύθηκες; ἐρώτησε ἡ μητέρα.

— Στὴν ἀρχὴ ἴσως, τὰ πρῶτα χρόνια ἀφοῦ ἔτελείωσα τὶς σπουδές μου. Ἦταν ἐποχὲς πὺν αἰσθανόμουν μιὰ μεγάλη ἀκεφιά, βαρυνόμουν ὅλα καὶ τὴ μελέτη ἀκόμα κ' ἐπιθυμοῦσα νὰ ἔχω σύντροφο. Γλήγορα ὅμως ξανάβρισκα πάλι τὴν ἰσορροπημένη μου διάθεση. Ἐπειτα δὲ μοῦ ἔμεινε πολὺς καιρὸς γιὰ νὰ σκεφθῶ τὸν ἑαυτὸ μου.

— Καὶ τώρα;

— Ὡ! τώρα, ὄχι. Τὴν ἀγαπῶ τὴν δουλειά μου. Συνήθισα. Τίποτε στὸν κόσμον δὲ θὰ μπορούσε νὰ μὲ σταματήσει. Περνῶ εὐτυχισμένες ὥρες διαβάζοντας. Ἐρχονται μάλιστα στιγμὲς πὺν χαίρομαι, γιὰτὶ δὲν παντρεύθηκα. Δὲν ἔχω ὑποχρεώσεις κ' εἶμαι ἐλεύθερη νὰ κανονίζω τὴ ζωὴ μου. Ὑστερα μὴν ξεχνᾶς, ἔχω κ' ἐγὼ παιδιά. Ἀπὸ τὸ πρῶτ' ὡς τὸ βράδυ εἶμαι μὲ τὶς μαθήτριάς μου. Μ' αὐτὲς ἀδιάκοπα καταγίνομαι.

— Ἐ! βέβαια, τότε εἶναι τὸ ἴδιο.

— Τὸ ἴδιο; ὄχι πάντα. Ἄκουσε λοιπὸν — κ' ἐδῶ χαμήλωσε τὴ φωνή της λίγο — προχθὲς περνοῦσα ἀπὸ μιὰ μικροσυννοικία. Ἐξῶ ἀπὸ ἓνα φτωχικὸ σπίτι ἐκάθητο μιὰ γυναῖκα τοῦ λαοῦ. Κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά της ἓνα μωρὸ καὶ τὸ ἐθῆλαξε. Τὸ πιστεύεις λοιπὸν, αἰσθάνθηκα σὰν ἓνα

κτύπημα στην καρδιά κ' ἔφυγα γλήγορα γυρίζοντας ἄλλοῦ τὸ πρόσωπο. Θυμήθηκα πὼς ἐγὼ δὲν εἶχα ποτὲ κρατήσει δικό μου παιδί στην ἀγκαλιά μου. — Καὶ τότε ἐξήλεψα!

13. Ἡ μεγαλύτερη ἀγάπη

Κουρασμένοι ἐκάθηντο πλάϊ στὴ φωτιά ὕστερα ἀπὸ μιὰ πολύωρη πεζοπορία.

Πέρα, μακριά, μέσα ἀπὸ τὰ τζάμια, φαινόταν ὁ ἥλιος στὴν ἄκρη τοῦ βουνοῦ, ἔτοιμος νὰ κρυφτῆ γιὰ μιὰ νύχτα, ἀφήνοντας πίσω του μιὰ ἀφάνταστη ἁρμονία ἀπὸ τριανταφυλλένια χρώματα ἐκεῖ κάτω, στὰ σκοτεινογάλαζα βουνά.

Γιὰ πολλὴ ὥρα κανένας δὲ μιλοῦσε, ἄλλοι ξαπλωμένοι στὶς πολυθρόνες κ' ἄλλοι στὰ ντιβάνια.

Παράμερα καθισμένοι ἤμεθα ἐμεῖς οἱ ἔφηβοι καὶ κουβεντιάσαμε. Οἱ μεγάλοι μᾶς εἶχαν ξεχάσει κουρασμένοι καθὼς ἦσαν.

Ἐξαφναν ζωηρὸς ὁμιλίες μᾶς ἔκαμαν νὰ προσέξωμε.

— Ὁ ἔρωσ, ἔλεγε ἓνας κύριος, εἶναι πάθος, μονάχα τὸν ἔρωτα πάθος παραδέχομαι.

— Εἶναι κ' αὐτὸς συναίσθημα, τοῦ ἀπήντησε ἓνας ἄλλος. Κάμνει κ' αὐτὸς τὴν καμπύλη του. Οὔτε αἰώνιος μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ οὔτε τὴν ἴδια ἔνταση νὰ ἔχη. Ἀρχίζει, φουντώνει κ' ὕστερα σβύνει. Ἔχει ἀρχὴ καὶ τέλος. Ὅπως ὅλα.

— Γιὰ μένα, εἶπε, μιὰ νέα, ἔρωσ εἶναι τὸ ἀγνωστον. Ἀγαπῶ ὅτι δὲν ξέρω καλά, ὅτι ἔχω δεῖ πολὺ λίγο. Φθάνει νὰ τὸν γνωρίσω κομμάτι περισσότερο, γιὰ νὰ παύσω νὰ τὸν ἀγαπῶ. Λὲς καὶ σηκώνεται ἀπ' ἐμπρὸς μου ἓνα πέπλο κ' ἔξαφνα ξεπροβάλλει μιὰ ἀσχημη πραγματικότης.

— Ὅλα αὐτὰ γίνονται, εἶπε μιὰ μητέρα, πού ἐκάθητο παράμερα, γιὰτὶ ὁ ἔρωσ δὲν εἶναι τέλεια ἀγάπη. Γι' αὐτὸ ἔχει καμπύλη, γι' αὐτὸ τελειώνει, καὶ γι' αὐτὸ σβύνει ὅταν ἰδῆ τὴν πραγματικότητα. Ὑπάρχει ὅμως ἄλλη ἀγάπη ἀστεί-

ρευτη, αιώνια. Αὐτὴ δὲν ξέρει περιορισμούς. Κάθε ἡμέρα δυναμώνει περισσότερο, οὔτε οἱ ἀτέλειες τὴν βλάπτουν οὔτε οἱ ἀδυναμίεις τὴν σταματοῦν. Κόποι καὶ βάσανα τὴν μεγαλώνουν. Ἀγαπᾷ κανεὶς χωρὶς νὰ περιμένη ἀνταπόδοση. Δίνει τὸν ἑαυτό του μὲ χαρὰ ἀτέλειωτη. Ἄν νοιώσετε αὐτὴ τὴν ἀγάπη, θὰ νοιώσετε τὴ μεγαλύτερη ἀγάπη....

Κανένας δὲν ἀπάντησε. Τὶ νὰ ποῦν ; Ἦσαν ὅλοι ἀκόμα νέοι κι' ἀνύπανδροι καὶ δὲν εἶχαν ἀγαπήσει ὡς τώρα δικὸς τους παιδί!

ΖΩΗ Σ. ΦΡΑΓΚΟΥ

